

Резюме

Кулінич О. О. Застосування вибачення як способу захисту прав при неправомірному використанні фотографічного твору: огляд судової практики.

Статтю присвячено дослідженню судової практики у справах про неправомірне використання фотографічних творів, коли позивачем серед інших була висунута вимога принести вибачення. Незважаючи на рекомендації вищих органів судової влади щодо можливості застосування вибачення лише у добровільному порядку, звернення до судових справ свідчить про можливість покладення обов'язку вибачитися у примусовому порядку. По-перше, зобов'язання принести публічне вибачення застосовувалося як форма спростування недостовірної інформації. По-друге, зобов'язання принести публічне вибачення застосовується як форма доведення до невизначеного кола осіб інформації про неправомірні дії. Зроблено висновок про можливість застосування вибачення як способу захисту прав тільки у добровільному порядку.

Ключові слова: фотографія, право на зображення, захист прав, спростування інформації, вибачення.

Резюме

Кулинич О. А. Применение извинения как способа защиты прав при неправомерном использовании фотографического произведения: обзор судебной практики.

Статья посвящена исследованию судебной практики по делам о неправомерном использовании фотографических произведений, когда истцом среди иных предъявлялось требование принести извинение. Несмотря на рекомендации высших органов судебной власти о возможности применения извинения только в добровольном порядке, обращение к материалам судебных дел свидетельствует о возможности возложения обязанности извиниться в принудительном порядке. Во-первых, обязательство принести публичное извинение применялось как форма опровержения недостоверной информации. Во-вторых, обязанность принести публичное извинение применялось как форма передачи информации неопределенному кругу лиц о неправомерных действиях. Сделан вывод о возможности применения извинения как способа защиты прав только в добровольном порядке.

Ключевые слова: фотография, право на изображение, защита прав, опровержение информации, извинение.

Summary

Kulinich O. A. Public apology as a way to protect the rights in cases of illegal use of photographic artworks: overview of judicial practice.

The article investigates judicial practice in cases of illegal use of photographic artworks, when the plaintiff's claim was put forward to apologize. Despite the recommendations of the supreme judicial bodies about the possibility of forgiveness only on a voluntary basis, an appeal to the lawsuits indicates the possibility of imposing the obligation to apologize in enforcement. Foremost, the obligation to public apology was used as a form of refutation of false information. Secondly, the obligation to public apology is applied as a form of proof to general public the information of misconduct. It is concluded about the possibility of public apology as a way to protect the rights only on voluntary basis.

Key words: photography, the rights to image, protection of the rights, refutation of the information, public apology.

Отримано 26.11.2013

УДК 347.77

О. О. БОНДАРЕНКО

Ольга Олегівна Бондаренко, здобувач Київського університету права НАН України

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРОМИСЛОВОГО ЗРАЗКА

У процесі розвитку Україна поставила собі мету поліпшити українське суспільство, поліпшити якість життя населення та держави в цілому. Для цього необхідно оновити суспільство, змінити господарський механізм, і держава повинна виступати гарантом таких змін. Дана стаття присвячена аналізу виникнення поняття «промисловий зразок» та проблемних моментів, які виникають у зв'язку з його використанням.

При аналізі зазначеної проблематики теоретичною базою дослідження стали роботи таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як: А. В. Єфременко, О. Чомахошвілі, В. Ф. Рунге, Г. Б. Мінервін, О. Секіраш, Н. О. Халаїм та ін.

Поняття «дизайн» було предметом дослідження багатьох науковців, зокрема таких, як: С. Ступак, О. А. Підпригора, О. О. Підпригора, А. Коваль, І. Кондратюк, О. Литвин, Н. Євдоченко, А. Бойченко, І. Кириченко, В. Бенківський, М. Перетяжко, О. Святоцький, які займаються дослідженнями проблеми охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності. Історію становлення, визначення поняття дизайну та розподілу його на окремі види можемо зустріти також у статтях дизайнерів Ф. Галкова, А. Кушніра, Ю. Васильєвої, М. Ключова.

Нормативною базою дослідження є: Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 р., Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 16 жовтня 2012 р. № 5460-VI.

Метою даного дослідження є аналіз нормативного матеріалу та формування власних висновків на основі аналізу поняття «промисловий зразок», його визначення в різних джерелах права інтелектуальної власності та інших країнах.

Предметом дослідження виступають зарубіжні й вітчизняні нормативно-правові акти, публікації науковців їх концепції, ідеї та погляди.

Термін «промислова власність» носить досить умовний характер. Йдеться не про традиційні об'єкти промислового виробництва (товари, промислова продукція), а винятково про об'єкти, які зазначені у Статті 1 (2) Паризької конвенції про охорону промислової власності, а саме: патенти на винаходи; корисні моделі; промислові зразки; торгові марки; фірмові найменування; географічні зазначення походження товарів. Використання терміна «промислова власність» пояснюється тим, що перелічені об'єкти оцінюються з погляду їх промислової значущості, економічної ефективності, одержання прибутку при їх використанні у виробничій діяльності¹.

Промисловий зразок – це результат творчої діяльності людини, що спрямована на досягнення декоративності зовнішнього вигляду виробу. Промисловий зразок повинен задовольняти як естетичні, так і ергономічні потреби споживачів, тобто виріб має бути зовнішньо привабливим та водночас здатним виконати призначену йому функцію.

Зорова привабливість є одним із тих факторів, що впливають на рішення споживачів віддати перевагу якомусь одному продукту перед іншими. Це особливо важливо в тих випадках, коли в наявності на ринку широкий асортимент виробів, які виконують однакову функцію. У випадках, коли технічні характеристики різних виробів, що пропонуються різними виробниками, є порівняно однаковими, саме естетична привабливість буде визначати вибір споживача².

Дизайн, зокрема промисловий (або промисловий зразок), є результатом інтелектуальної, творчої діяльності людини, слугує для задоволення соціальних потреб людини: матеріальної потреби в користуванні зручними й надійними речами та духовної потреби в прикрашенні і впорядкуванні свого повсякденного життя. Саме тому промисловий дизайн визнається важливим фактором, який визначає конкурентоспроможність товарів на ринку³.

Одночасно спеціалісти в галузі дизайну, філософи, соціологи та інші дослідники визнають дизайн глобальним явищем сучасного суспільства та пишуть про нього як про несвідомий феномен ХХ століття. Еволюція дизайну привела до глибокої спеціалізації його напрямів: дизайн індустріальний, графічний, комп'ютерний, дизайн архітектурного середовища, виставкових експозицій, одягу та аксесуарів, арт-дизайн і т.д.⁴.

Для вивчення поставленого питання необхідно звернутися до історичного аспекту появи промислового дизайну взагалі.

Існує декілька точок зору щодо того, коли і виник промисловий дизайн. Багато науковців вказують на те, що дизайн почав з'являтися з моменту, коли речі почали виготовляти на верстатах і, відповідно, вони почали втрачати свою індивідуальність.

Слово *design* з'явилося в XVI ст. і однозначно вживалося у всій Європі. Слово *дизайн* вперше згадав в одній зі своїх робіт італієць К. В. Скьер. Італійське вираз *designo intero* означало народжену у художника і викликану Богом ідею – концепцію твору мистецтва. Оксфордський словник 1588 р. дає таку інтерпретацію цього слова: «задуманий людиною план або схема чогось, що буде реалізовано, перший начерк майбутнього твору мистецтва».

Деякі вчені вважають, що промисловий дизайн з'явився як наслідок кризи у США у 1929 р. і став інструментом для підвищення збуту продукції, яка на той час виготовлялася в країні. А вже після Другої світової війни дизайн, і в тому числі промисловий, стали показниками рівня розвитку економіки, наукових та виробничих досягнень, а також інструментами в конкурентній боротьбі.

У 1969 р., на міжнародному семінарі дизайнерів у Бельгії було прийнято таке визначення дизайну: «Дизайн – це творча діяльність, метою якої є виявлення формальних якостей промислових виробів. Ці якості включають і зовнішні особливості виробів, але головним чином – структурні та функціональні взаємозв'язки, які перетворюють вироби в єдине ціле як з точки зору споживача, так і з точки зору виробника. Дизайн прагне охопити всі аспекти навколишнього щодо людини середовища, які обумовлені промисловим виробництвом»⁵.

Звернувшись до історії, бачимо, що у ХХ ст., під час розвитку індустрії, в лексиконі професіоналів для визначення формування в умовах виробництва застосовувалось поняття «індустріальний дизайн». Цим визначенням підкреслювався зв'язок з промисловим виробництвом і тим самим вказувалось на багатозначність терміна «дизайн». Але з часом художньо-конструкторську діяльність на виробництві замість «індустріальний дизайн» почали називати коротше і простіше – «дизайн». З огляду на історичні події це можна пов'язати з тим, що суспільство перебувало у фазі переходу індустріального до постіндустріального ладу. І тому, відповідно, змін зазнавали й визначення.

Термін «індустріальний дизайн» з'явився завдяки архітекторові з Німеччини Вальтеру Гропіусу в 1919 р., який заснував школу індустріального дизайну «Баухаус» BAUHAUS в Веймарі.

Девіз школи – «Нова єдність мистецтва і технології», кредо – художник, ремісник і технолог в одній особі. Викладачі BAUHAUS розробили принципи художнього конструювання як комплексного підходу до

проекування речей, вивели основи теоретичного проектування в промисловому дизайні: функція і конструкція визначають форму⁶. На принципах даної німецької школи ґрунтується вся подальша історія розвитку промислового дизайну.

Економічна криза 1929–1930-х рр., іменована великою депресією, що полягала у великих труднощах із збутом товару, спонукала дизайнерські пошуки. Один із яскравих дизайнерів Г. Дрейфус у 1929 р. створив проектне бюро, яке здійснювало зв'язок виробника із замовником та ретельно вивчало запити ринку і потреби споживачів. Дизайн розумівся як невід'ємна складова успіху компанії. Цей американський досвід після Другої світової війни був імпортований європейськими дизайнерами. В цілому він відповідає і потребам сучасного промислового виробництва. Образ ідеального дизайнера уявляється в якості координатора зусиль різних спеціалістів у створенні якнайкращого продукту, що максимально задовольняє потреби споживача. При дизайні виробу необхідно забезпечити: а) максимальну безпеку у користуванні; б) експлуатаційну зручність і комфортність; в) розширення асортименту відповідно до різних смаків і потреб. Ці вимоги спрямовані і на забезпечення максимальної прибутковості для компанії. Визначальною складовою сумарного продукту промислового дизайну стає споживча цінність продукції. Саме американці вперше дали таке визначення дизайну, як «форма організації (служба) художньо-проектної діяльності, що виробляє споживчу цінність продуктів (матеріальних і духовних) масового споживання». Споживча цінність продукції включає такі елементи:

- а) удосконалення функціонально-конструктивної будови речі;
- б) зручність і комфортність у користуванні;
- в) пристосування форми до нових віянь моди;
- г) удосконалення пакування виробу;
- д) розробка фірмового знаку⁷.

Індустріальний дизайн отримав найбільш серйозний розвиток в Нідерландах та Скандинавії після Другої світової війни. У 60-ті роки ХХ ст. до вказаного напрямку виявили інтерес прагматичні американці, які створили навіть Колегію Індустріального дизайну.

Відомо декілька формулювань поняття «дизайн», одне з яких надано Томасом Мальдонадо. У ньому дизайн визначається як творча діяльність, мета якої – визначення формальних якостей предметів, що виробляються промисловістю. Ці якості стосуються не тільки зовнішнього вигляду, а й, головним чином, структурних і функціональних зв'язків, які перетворюють систему на цілісну єдність. Дизайн намагається охопити всі аспекти оточуючого людину середовища, що обумовлені промисловим виробництвом⁸.

В. Л. Глазичев, один із найбільш відомих вітчизняних дослідників, у своїй книзі «Про дизайн» вважає результатом діяльності дизайну в цілому, дизайну як системи споживчу цінність продукції і пропонує наступне визначення дизайну: «Дизайн – форма організованості (служба) художньо-проектної діяльності, що виробляє споживчу цінність продуктів матеріального і духовного масового споживання»⁹.

Таким чином, практично всі наведені визначення поняття «дизайн» відображають його як інтегральну творчу діяльність, ознаками якої є: надання предметам оточуючого людину середовища естетичних якостей, поєднане з удосконаленням сутності виробу, та безпосередній зв'язок з промисловим виробництвом¹⁰.

Протягом періоду, коли Україна входила до Радянського Союзу, поняття «промисловий зразок» визначалося відповідно до Положення про промислові зразки, затверджене наказом Державного комітету Ради Міністрів СРСР у справах винаходів і відкриттів від 8 червня 1981 р. № 539. Зазначений акт містив у собі таку дефініцію промислового зразка: «Промисловим зразком визнається нове художньо-конструкторське рішення виробу, що визначає його зовнішній вигляд, яке відповідає вимогам технічної естетики, придатне до здійснення промисловим способом і дає позитивний ефект»¹¹.

Відповідно до Закону СРСР «Про промислові зразки», який було прийнято 10 липня 1991 р., промисловим зразком вважалося художнє і художньо-конструкторське рішення, що визначає зовнішній вигляд виробу¹².

Після набуття Україною незалежності набуває чинності Закон України «Про охорону прав на промислові зразки», прийнятий Верховною Радою України 23 грудня 1993 р. № 3770-ХІІ (із змінами, внесеними згідно із Законами № 2188 від 21 грудня 2000 р., № 8 ст. 37 № 2921-ІІІ від 10 січня 2002 р., № 16 ст. 114 № 34-ІV від 4 липня 2002 р., № 35, ст. 256 № 762-ІV від 15 травня 2003 р.).

Відповідно до Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», промисловий зразок – це результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання. Об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб¹³.

У різних країнах світу існують свої особливості, стосовно визначення поняття промислового зразка.

У більшості з них суть промислового зразка пов'язується з декоративним або естетичним боком зовнішнього вигляду корисного виробу. У ст. 2 Типового закону про промислові зразки для країн, що розвиваються (розроблено ВОІВ) промисловий зразок визначається як «будь-яка композиція ліній та кольорів, або будь-яка форма, в тому числі в поєднанні з лініями та кольорами, при умові, що така композиція або форма надають специфічний вигляд продукту промисловості або кустарного ремесла»¹⁴.

Аналогічне визначення дається в п. 1 § 1 Закону Англії: «Зразок означає риси форми, конфігурації, рисунка або орнаменту». Так саме приблизно відмежовується зовнішнє оформлення від самого виробу: «промисловий зразок не є виробом, а рисою, ідеєю або характеристикою, яка застосовується або надається виробу»¹⁵.

Законодавство США обмежує цей перелік приписів, встановлюючи, що «патентоспроможний промисловий зразок не може існувати інакше, як у використанні в конкретному промисловому виробі. Так, звичайне двовимірне зображення (малюнок, орнамент), яке не втілюється в промисловому виробі, не є зразком»¹⁶.

В Австралії промисловий зразок визначено як особливості форми, конфігурації, малюнка або орнаменту, застосованих на виробі, про які в готовому виробі можна судити за зовнішнім виглядом, але які не містять відомостей про спосіб або принцип його створення.

У Канаді промисловий зразок означає особливості форми, конфігурації, малюнка або орнаменту та будь-яку комбінацію цих особливостей, які в готовому виробі розраховані на візуальний ефект і про які можна судити лише за зовнішнім виглядом.

Відповідно до ст. 2 (1) Типового Закону про охорону промислових зразків, який підготовлено ВОІВ, поняття «промисловий зразок» сформульовано таким чином: будь-яка композиція ліній або кольорів, або будь-яка об'ємна форма, вважається промисловим зразком за умови, що така комбінація або форма надає особливого зовнішнього вигляду продукту промисловості або кустарного промислу і може слугувати моделями цього продукту. Важливою у цьому визначенні є вимога, щоб зразок служив моделлю при виробництві продукту промисловості¹⁷.

За Директивою 98/71 ЄС про правову охорону промислових зразків «промислові зразки» визначаються як зовнішній вигляд виробу (у цілому або частково), який має, зокрема, певну характеристику ліній, контурів, кольорів, форми, текстури та/або матеріалів самого виробу та/або його оздоблення.

З наведених вище визначень можна зазначити, що у всіх країнах, приділяється велику увагу естетичним якостям промислових зразків і це безпосередньо закріплюється на законодавчому рівні, тобто як промислові зразки охороняються лише зовнішні риси готового виробу, які людиною сприймаються візуально.

На думку О. П. Сергєєва, промисловим зразком визнається рішення зовнішнього вигляду виробу. Хоча в законі і актах, що його доповнюють це поняття більш детально не розкривається, його аналіз дає змогу зробити наступні висновки. По-перше, промисловим зразком є розв'язання завдання, що містить вказівку конкретних засобів і шляхів реалізації творчого задуму дизайнера. Якщо завдання лише поставлено, але фактично не розв'язано, промисловий зразок як самостійний об'єкт ще не створений. По-друге, завдання, яке розв'язується за допомогою промислового зразка, полягає у визначенні зовнішнього вигляду виробу. Під виробами в даному випадку розуміються найрізноманітніші предмети, призначені для задоволення людських потреб, які можуть сприйматися візуально і здатні зберігати свій зовнішній вигляд. Зовнішній вигляд виробу може включати різні ознаки, але в остаточному підсумку він визначається виразністю і взаємним розташуванням основних композиційних елементів, формою і колірним виконанням. По-третє, рішення зовнішнього вигляду виробу повинно носити художньо-конструктивний характер. Іншими словами, в зовнішньому вигляді виробу повинні поєднуватися художні та конструкторські елементи. Використання одних лише художніх засобів, наприклад зміна кольору виробу, так само як і одних конструкторських засобів, наприклад зміна розміру виробу, для промислового зразка недостатньо. Художні та конструкторські елементи повинні гармонійно поєднуватися і взаємно доповнювати один одного¹⁸.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що проблема найбільш раціонального викладення поняття «промисловий зразок» є на сьогодні дуже актуальною та потребує свого вирішення. Тому ми вважаємо за необхідне у ст. 1 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» замінити поняття «промисловий зразок – результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання» на поняття «промисловий зразок – це художньо-конструкторське рішення зовнішнього вигляду виробу, яке є новим, оригінальним та промислово придатним і є результатом творчої діяльності людини».

¹ *Сременко А. В.* // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. Вип. 12. – К.: КНЕУ, 2004.

² Поняття й ознаки промислового зразка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kojarskiy.com.ua/konsultacii_stati_10.html

³ *Чомаховілі О.* Місце і роль промислового зразка в інноваційній діяльності // Юридична Україна. – № 6. – 2010. – С. 42–46.

⁴ *Рунге В. Ф.* Индустриальный дизайн постиндустриального общества в России: тез. докл. науч.-практ. конф. «Дизайн-98». – М., 1998. – С. 12.

⁵ *Минервин Г. Б.* Архитектоника промышленных форм / Г. Б. Минервин. – М.: ВНИИТЭ, 1971. – Вып. 1. – 180 с.

⁶ *Секираш А.* Появление и развитие промышленного дизайна. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.news.elteh.ru/arh/2007/44/28.php>

⁷ *Етика та естетика: навч. посібник / Петрушенко В. Л. та ін.* – Львів, 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://textbooks.net.ua/content/category/42/59/48/>

⁸ *Халаїм Н. О.* Правова охорона промислових зразків в Україні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Ніна Олексіївна Халаїм. – К., 2000. – 196 с.

⁹ *Кочевников Н. И.* Дизайнистория и теория. Учебное пособие. Омега – Л. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://addcreativ.com/dizayn-istoriya-i-teoriya/>

¹⁰ *Чомаховілі О.* Вказана праця.

¹¹ Об утверждении Положения о промышленных образцах. Постановление Совмина СССР от 08.06.1981 № 539. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bestpravo.ru/sssrgn-zakony/g5a.htm>

¹² О промышленных образцах. Закон СССР от 10.07.199 г. № 2325-1. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=18376;div=LAW;dst=100008;rnd=0.7763957944442161>

¹³ Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 16.10.2012 № 5460-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3688-12/page>

¹⁴ *Чомахашвілі О.* Природа промислового зразка // Юридичний журнал. – № 5. – 2006. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2245>

¹⁵ Там само.

¹⁶ Там само.

¹⁷ Типовий закон про промислові зразки для країн, що розвиваються. – Публікація ВОІВ № 808 (E). – Женева, 1970.

¹⁸ *Сергеев А. П.* Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации. – М.: Теис, 1996. – 704 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.vuzlib.org/book_z1047_page_1.html

Резюме

Бондаренко О. О. Визначення поняття промислового зразка.

У даній статті розглядається поняття «промисловий зразок». Досліджуються різні точки зору тлумачення даного поняття та аналізується нормативно-правова база, що регулює питання правової охорони промислових зразків в Україні, а також вивчаються погляди різних вітчизняних та зарубіжних науковців з цього питання. Автором розглядається історичний аспект виникнення поняття взагалі і зокрема в Україні. У процесі дослідження було з'ясовано, що поняття зазначене в чинному законодавстві не є повним і точним, тому автор пропонує своє визначення поняття та як наслідок внесення змін до Закону України «Про охорону прав на промислові зразки».

Ключові слова: промисловий зразок, дизайн, промислова власність, індустріальний дизайн, інтелектуальна власність.

Резюме

Бондаренко О. О. Определение понятия промышленный образец.

В данной статье рассматривается понятие «промышленный образец». Исследуются различные точки зрения толкования данного понятия и анализируется нормативно-правовая база, регулирующая вопросы правовой охраны промышленных образцов в Украине, а также изучаются взгляды различных отечественных и зарубежных ученых. Автором рассматривается исторический аспект возникновения понятия вообще и в частности в Украине. В процессе исследования было выявлено, что понятие, указанное в действующем законодательстве, не является полным и точным, поэтому автор предлагает свое определение понятия и как следствие – внесение изменений в Закон Украины «Об охране прав на промышленные образцы».

Ключевые слова: промышленный образец, дизайн, промышленная собственность, индустриальный дизайн, интеллектуальная собственность.

Summary

Bondarenko O. O. Definition of industrial design.

This article discusses the concept of «industrial design». The different points of view of the interpretation of the concept and analyzes legal and regulatory framework, norms which regulates the legal protection of industrial designs in Ukraine and studied the views of various domestic and foreign scholars. The author examined the historical aspect of the emergence of the concept in general and particularly in Ukraine. In the study, it was found that the term specified in the current legislation is not complete and accurate, so the author offers his definition and consequently is amending the Law of Ukraine «On Protection of Rights to Industrial Designs».

Key words: industrial design, design, industrial property, industrial design, intellectual property.

Отримано 20.11.2013

УДК 347.77

О. В. БУРЛУЦЬКИЙ

*Олексій Вікторович Бурлуцький, завідувач
навчальними лабораторіями Української державної
академії залізничного транспорту*

РОЗГЛЯД ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВА НА НАУКОВЕ ВІДКРИТТЯ В УМОВАХ НТП УКРАЇНИ

Інноваційна політика нашої держави спрямована на підтримку і захист об'єктів інтелектуальної власності. Інтелектуальна, творча діяльність, її результати (найважливішими з яких є наукові відкриття) в сучасних умовах розвитку нашого суспільства набувають все більшого значення, визначають стратегію і тактику соціально-економічного розвитку будь-якого суспільства, в тому числі й України^{1, 2}. В умовах переходу до ринкової економіки значимість врегулювання питань щодо інтелектуальної власності важко переоцінити, вона є визначальним фактором не лише у плані конкурентоспроможності окремих підприємств, але й у цілому конкурентоспроможності економіки держави. Інтелектуальна власність, на думку В. М. Коссака, стає визначальним фактором соціально-економічного розвитку країни³.

© О. В. Бурлуцький, 2013